

<https://doi.org/10.36818/2071-4653-2021-4-1>

УДК [338.46:008]:354.32(477)

JEL I38, M14, Z10

Н. М. Кіналь

аспірантка відділу регіональної фінансової політики ДУ
«Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього
НАН України», м. Львів

e-mail: kinalnm@i.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8184-8043>

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СФЕРИ КУЛЬТУРИ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Досліджено розвиток та особливості фінансового забезпечення сфери культури в територіальних громадах. Проаналізовано закон, згідно з яким діють територіальні громади. Також розглядається ефективність проведення реформ у сфері культури для збереження, відродження і популяризації культурної спадщини. Проведено аналіз потреб мешканців громад у сфері культури та культурного розвитку території на місцевому рівні. Визначено основні проблеми та завдання розвитку сфери культури в умовах децентралізації та вказано на необхідність оновлення нормативних документів і врахування змін, що відбулися в Україні впродовж останніх десятиліть. Зроблено висновки та розроблено рекомендації щодо підвищення ефективності фінансового забезпечення розвитку сфери культури в умовах децентралізації. Визначено основні принципи та дії, потрібні для управління фінансовими ресурсами, щоб покращити функціонування та розвиток сфери культури в територіальних громадах.

Ключові слова: культурний розвиток, культурні інституції, спадщина, національна ідентичність, традиційне мистецтво, фінансове забезпечення, місцеві гранти, економічна стабільність.

Kinal N. FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF CULTURE IN TERRITORIAL COMMUNITIES

The article examines the development and features of financial support of culture in territorial communities as culture plays a major role in educating the citizen of the country and a well-developed cultural environment is an important prerequisite for the reproduction of productive forces, increasing the efficiency of social production and strengthening the socialization of economic processes. In particular, the article analyzes the legal framework according to which territorial communities operate, and also considers the effectiveness of reforms in culture to preserve, restore and promote the cultural heritage of the population. The needs of community residents for determining the priorities in services provision in culture and cultural development of the territory at the local level are analyzed. The main problems and tasks of cultural development in the conditions of decentralization are identified, and the need to update normative documents that would take into account the changes that have taken place in Ukraine over the past decades is emphasized. The conclusions and recommendations for increasing the effectiveness of financial support for cultural development in the context of decentralization are developed, and the basic principles and actions necessary for financial resources management to improve the functioning and development of culture in local communities are identified. Thus, the unification of territorial communities has provided new opportunities for the long-term development of culture at the local level. At the same time, in order to implement effective financial mechanisms for the long-term development of culture in territorial communities, new financial mechanisms are needed. Identified mechanisms will specify unused resources that will ensure the economic stability of cultural institutions in local communities, which will improve the image of the territories and the development of tourist attractiveness.

Keywords: cultural development, cultural institutions, heritage, national identity, traditional art, financial support, local grants, economic stability.

Постановка проблеми. Культура є важливим індикатором розвитку населення держави. Зокрема, культурна політика на місцевому рівні визначає рівень духовного розвитку населення, тому потрібно дослідити стан розвитку та фінансового забезпечення сфери культури в територіальних громадах, а також визначити основні напрями вдосконалення культурної політики та фінансових механізмів у територіальних громадах.

Аналіз останніх досліджень. У науковій літературі розвиток сфери культури та її фінансового забезпечення досліджувався багатьма вченими. Наприклад, С. А. Давимукою та Л. І. Федуловою розглянуто глобальні тенденції в розвитку культури. Опрацьовуючи проблематику місцевого самоврядування, децентралізації державного управління, бюджетної децентралізації, об'єднаних

територіальних громад, компетенції органів місцевого самоврядування базового рівня, О. Ф. Притуп аналізує фінансове забезпечення реалізації державної політики України у сфері культури на регіональному рівні. Предметом наукових пошуків І. П. Дубок були джерела фінансування сфери культури в Україні та напрями їх розширення. У роботі цієї науковиці аналізуються основні недоліки прямого бюджетного фінансування сфери культури.

Проте недостатньо досліджувалися розвиток і фінансове забезпечення сфери культури на місцевому рівні.

Метою статті є дослідження особливостей розвитку сфери культури в територіальних громадах і пошук нових фінансових механізмів забезпечення зазначеної сфери в умовах децентралізації.

Основні результати дослідження. У сучасному світі культура є чинником духовного здоров'я населення, соціальної стабільності, національної безпеки, ресурсом привабливості і розвитку території, формою самовираження і самоідентифікації. Культура відіграє основну роль у вихованні громадянина країни. Людство цінне своїм культурним надбанням. Якісно розвинене культурне середовище є важливою передумовою відтворення продуктивних сил, підвищення ефективності суспільних процесів. Слід зазначити, що глобалізаційні процеси, які впливають на індустріалізацію, торкнулися і сфери культури. В умовах проведення культурної політики, спрямованої на локальні зміни за певними культурно-мистецькими напрямками, та оперативного реагування на виклики часу надзвичайно актуальним є питання орієнтації в культурному просторі та формування власної моделі культурного розвитку.

Проведення ефективних реформ у галузі культури сприятиме:

- зменшенню індексу злочинності в територіальних громадах;
- підвищенню частки дітей, які постійно відвідують заклади культури;
- збільшенню питомої ваги власних надходжень закладів культури в загальному обсязі витрат на утримання закладів культури;
- збільшенню кількості створених нових робочих місць у креативному секторі галузі культури;
- відродженню і популяризації культурної спадщини та об'єднання громади навколо культурних цінностей.

Як вважає директор Місії USAID в Україні та Білорусі Дж. Хоуп: «В Україні культура та історія є підґрунтям, що забезпечує багатство та глибину національному досвіду. Культура так само важлива, як і добре врядування, сильна економіка чи соціальна справедливість. Сьогодні ми говоримо про важливість утримання та розвитку культури та культурних послуг у контексті децентралізації. Ми враховуємо зміни, які реформа принесла на національному та місцевому рівнях. Децентралізація – одна з найважливіших реформ країни та є успіхом для України» [1].

Наприклад, якщо наприкінці ХХ століття на економічне зростання впливала індустріалізація, то тепер конкурентоспроможнішими стають особи (юридичні, фізичні), які долучається до креативних секторів [2].

В Україні вже понад шість років триває реформа децентралізації, цей процес формується відповідно до положень Європейської хартії місцевого самоврядування як значний дієвий і спроможний інститут місцевого самоврядування на базовому рівні – об'єднані територіальні громади (ОТГ).

Зокрема, 01.04.2014 р. прийнято Концепцію реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, метою якої є створення безпечного та комфортного середовища для життя людини.

Крім того, Верховною Радою України було прийнято закони «Про співробітництво територіальних громад» (17.06.2014 р.) та «Про

добровільне об'єднання територіальних громад» (05.02.2015 р.) [3].

Водночас урядом затверджено перспективні плани формування територій громад 24 областей, які повністю охоплюють територію областей [4].

Щоб забезпечити децентрацію ресурсів і зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування, до Бюджетного та Податкового кодексів України були внесені зміни, якими передбачено нові види субвенцій на виконання делегованих повноважень, а головними розпорядниками цих коштів були призначені профільні міністерства.

У результаті децентралізації було створено 1469 територіальних громад, які охопили всю територію України. Освіта, медицина, культура, комунальні послуги стали компетенцією влади територіальної громади [5].

Новостворені громади отримали більше фінансових ресурсів, прями відносини з державним бюджетом та одночасно ширші повноваження та більше обов'язків. Тепер на місцях відповідають за підвищення якості життя людей, за всебічний розвиток членів громади, зокрема культурний.

Унаслідок впровадження статті 75 Бюджетного Кодексу України, де передбачено самостійне формування бюджетів на основі стабільних джерел і видаткових повноважень, статті 77 Бюджетного Кодексу України, яка передбачає ухвалення місцевого бюджету незалежно від державного, та статті 74 Бюджетного Кодексу України, якою схвалено спрощення процедур надання місцевих гарантій і місцевих запозичень, доходи місцевих бюджетів зросли майже втричі – з 68,6 млрд грн (2014 р.) до 192,0 млрд грн (2017 р.), а у 2020 р. вони становили 471,5 млрд грн [6; 7].

Однією з вагомих сфер підтримки сприятливого середовища для розвитку людського потенціалу є сфера культури. Проте в сьогоденні умовах вкрай потрібне оновлення законодавчої бази, позаяк в Україні досі діють нормативні документи 1992-1999 років, зокрема:

- Закон України «Про музеї та музейну справу» від 29.06.1995 р. № 249/95;
- Закон України «Про природно-заповідний фонд України» від 16.06.1992 р. № 2456-ХІІ;
- постанова Кабінету Міністрів України «Про нормативне забезпечення клубними закладами» від 12.11.1998 р. № 1775;
- наказ Міністерства культури України «Про затвердження Інструкції з ведення квиткового господарства в театральних-видовищних підприємствах» від 07.07.1999 р. № 452;
- наказ Міністерства культури України «Про затвердження Інструкції про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України» від 13.07.1998 р. № 325.

Зазначені нормативні документи не враховують зміни, що відбулися в Україні впродовж останніх десятиліть, зокрема об'єднання громад у межах реформи децентралізації. Водночас можна вважати, що в культурній політиці процес децентралізації

розпочався ще у 1994 р., коли місцевим бюджетам були передані повноваження з фінансування установ культури. Однак цей процес не дав позитивних результатів, оскільки по всій території України перестала функціонувати значна кількість бібліотек і клубів, знизилось фінансування мистецьких шкіл тощо [8]. На теперішньому етапі, коли створюються територіальні громади, знову закриваються установи закладів культури базового рівня по всій країні. Зокрема, Міністерство культури та інформаційної політики погодило реорганізацію або ліквідацію 603 бібліотек, а також дозволило ще 463 бібліотеки виключити з базової мережі закладів культури [9].

Тому державній інституції в особі Міністерства культури та інформаційної політики України потрібно затвердити стандарти щодо отримання обсягу та якості культурних послуг, дотримання яких буде обов'язковим для органів місцевого самоврядування.

Процеси децентралізації, що відбуваються в Україні, вимагають нових підходів до діяльності у сфері культури. Теперішні зміни мають актуалізувати кадрові питання, щоб в умовах дефіциту кадрів мати змогу надавати фахову підтримку один одному. Як свідчать дані аналітичного звіту Українського кризового медіа-центру, значна частина об'єктів культурної інфраструктури України (мережі кінотеатрів, будинків культури, музеїв) на сьогодні втрачена: вони зруйновані або просто не експлуатуються, змінено їхнє функціональне призначення. Всі ці заклади потребують реорганізації відповідно до сучасних соціально-економічних умов [10].

У Законі України «Про культуру» від 14.12.2010 р. № 2778-VI визначено, що національно-культурна державна цільова програма спрямована на створення сприятливих умов національно-культурного розвитку, збереження національно-культурної спадщини, задоволення інтелектуальних і духовних потреб людини. Також зазначеним законом передбачено, що цільовою регіональною програмою у сфері культури мають розглядатися питання, пов'язані з діяльністю та розвитком базової мережі закладів культури всіх рівнів або відповідного рівня, а також реалізацією культурно-мистецьких проєктів і здійсненням державними та недержавними закладами культури заходів, що фінансуються з державного та / або місцевих бюджетів [11].

Тому для розвитку та вдосконалення функціонування галузі культури слід провести аналіз потреб мешканців громади щодо послуг у сфері культури. Отримані результати потрібно покласти в основу стратегічного плану розвитку громади, а також слід внести пропозиції для змін законодавчої бази.

Аналітичним центром Асоціації ОТГ проведено опитування голів ОТГ щодо актуальних питань розвитку культури в громадах. Ним встановлено, що найбільш вагомим є посилення єдності мешканців (74%), також вагомими питаннями є функціонування закладів культури (63%), відновлення спадщини (48%), збереження спадщини (35%), підтримка національної ідентичності (12%). З результатів опитування також виходить, що голови громад першочергово спрямовують фінансові ресурси на розвиток матеріальних активів, оскільки останні

знаходяться в незадовільному стані. Водночас 7% опитаних голів не мають програми розвитку сфери культури в громадах, а досвід залучення грантів для реалізації проєктів у сфері культури мають лише 50% опитаних.

Ураховуючи результати проведеного опитування, можна зробити висновки, що важливими індикаторами розвитку сфери культури мають стати природні та історичні заповідні території, храми, збережене традиційне господарювання, зокрема промисли та ремесла, історична пам'ять, меморіали, підземні простори тощо. Сферу культури слід розвивати на різних видах туризму, українській пісні, музеях, конкурсах і різноманітних фестивалях. Не можна забувати також про традиційні мистецтва – писанкарство, вишивки, рушникарство, ткацтво, килимарство, ковальство, гончарство, малярство, виробництво традиційної іграшки та збереження нематеріальної культурної спадщини в українській пісні [12].

Робота сільських закладів культури та адаптація їх до роботи в умовах децентралізації потребує першочергових організаційних і практичних заходів. Громада має виявити намір щодо розвитку сфери культури на своїх територіях і збереження культурного надбання, ураховуючи їхню інноваційну актуалізацію, удосконалення форм функціонування закладів культури, розширення напрямів діяльності та надання платних послуг.

Формування ресурсної бази розвитку культури насамперед передбачає удосконалення професійних навичок, принципів діяльності та оновлення кадрів у сфері культури в громадах.

Інформаційний потенціал закладів культури, які знаходяться в сільській місцевості (бібліотеки, громадські музеї, архівні фонди та ін.), мінімальний, що є об'єктивним фактором, який ускладнює окремим соціальним групам доступ до соціокультурних цінностей. Не набагато краще справи і з таким важливим елементом цінностей, як народна культура. Відродження центрів нетрадиційної народної творчості, художніх промислів, ремесел, створення при клубних закладах музеїв народної творчості та побуту, шкіл народного мистецтва, фольклорно-етнографічних ансамблів через слабку фінансову підтримку не справляють належного впливу на виховання поваги до культури, мови, традицій українського народу та національних меншин. Інформаційна складова культури знаходить своє втілення в різних матеріалах у формі звіту або проблемно-орієнтованого спрямування. Важливим засобом вчасного отримання, оброблення, збереження та розповсюдження інформації є комп'ютерна техніка. Однак ця умова у сфері культури (особливо на місцевому рівні) майже не реалізується. Водночас закладам культури для повноцінного розвитку потрібні систематизовані дані про результати власної діяльності, а також інформація про діяльність інших закладів, які знаходяться не тільки в Україні, але й за її межами. Інформація, яка відображає реальний стан розвитку культури місцевого населення (а саме статистичні дані про послуги, які надаються в будинках культури, музеях, бібліотеках, за

допомогою телебачення та радіо), допоможе охарактеризувати сучасний соціально-культурний процес і притаманні йому проблеми, забезпечить можливість порівняльного аналізу соціокультурних ситуацій і визначення сукупного соціального ефекту розвитку культури. Все це дозволить вивчити кон'юнктуру ринку послуг, які можуть надавати заклади культури. Безумовно, для інформаційного забезпечення діяльності закладів культури їм слід мати налагоджену інформаційну службу, оснащену комп'ютерною технікою.

Ще одним вагомим фактором для розвитку сфери культури є необоротні активи, які є спрацьованими та естетично непривабливими. Для повноцінного розвитку культурної сфери на місцевому рівні потрібно провести інвентаризацію активів з подальшим оновленням матеріально-технічної бази.

Важливим фактором у розвитку сфери культури є фінансова складова. Оскільки субвенція з державного бюджету та дотація чинним законодавством передбачена лише на галузь охорони здоров'я та освіти, а на розвиток сфери культури такий механізм відсутній, то утримання закладів культури повністю лягає на місцевий бюджет, якого хронічно не вистачає для повноцінного функціонування установ і закладів культури.

Міністр культури та інформаційної політики України наголошує на необхідності узгоджених дій центральних органів влади з тими, що мають місце в регіонах. Зокрема, О. Ткаченко наводить декілька програм, які запустило міністерство для розвитку культури на місцях: «Запущена інституційна програма Українського культурного фонду – зараз, на третьому етапі, УКФ може виділити на місяця суму в розмірі 295 мільйонів гривень на допомогу культурним інституціям. Також розроблено регіональні стратегії розвитку туризму та «регіональні магніти» для туризму. Розпочався другий етап освітньої програми Академія культурного лідера – це зв'язок людей, задіяних в культурній сфері в ОТГ (зараз 45 ОТГ). Розроблена програма для розкриття внутрішнього потенціалу регіонів спільно з обласними державними адміністраціями. І найважливіше з цього переліку – це розвиток центрів культурних послуг, які, ми сподіваємося, запрацюють пілотними проєктами у декількох регіонах. Гроші на це є. Це трансформування 16 тисяч бібліотек, 16 тисяч клубів, інших центрів – у сучасні центри надання культурних послуг, нової якісної атракції, як наприклад, онлайн-бібліотеки, кіноточки тощо. Ми зрозуміли, що без активної участі чи ініціативи ОТГ ми зробити нічого не зможемо, і якщо ОТГ виходять з ініціативами – ми залюбки йдемо назустріч. Є модель, є принципи фінансування, коли частково ОТГ, обласна влада фінансує трансформацію таких культурних центрів, і через систему ДФРП фінансується інша частина» [13].

Саме фінансування та управління фінансовими ресурсами визначають розвиток сфери культури в умовах децентралізації. Згідно із Законом України «Про культуру», джерелами фінансування закладів культури є:

- кошти державного та місцевих бюджетів;

- кошти, що надходять від господарської діяльності, надання платних послуг;
- кошти, одержані за роботи (послуги), виконані закладом культури на замовлення підприємств, установ, організацій і фізичних осіб;
- доходи від реалізації продукції майстерень, підприємств, цехів і господарств, від надання в оренду приміщень, споруд, обладнання;
- гранти, благодійні внески, добровільні пожертвування, грошові внески, матеріальні цінності, одержані від фізичних і юридичних осіб, зокрема іноземних;
- кошти, отримані державними та комунальними закладами культури як відсотки на залишок власних надходжень, отриманих як плата за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю, благодійні внески та гранти на рахунках, відкритих у банках державного сектору; інші не заборонені законодавством джерела [11].

Кризовий стан у фінансуванні видатків у сфері культури в Україні призводить до того, що загальні обсяги бюджетного фінансування установ і закладів культури регулярно уточнюються для відшкодування додаткових витрат, викликаних зростанням цін, тарифів і ставок заробітної плати.

Разом із зазначеними джерелами фінансування органи управління територіальних громад на розвиток культури можуть використовувати механізм співробітництва територіальних громад, який передбачений Законом України «Про співробітництво територіальних громад» [14].

Застосовуючи зазначений механізм, територіальні громади зможуть на правовій основі вирішувати спільні проблеми та реалізовувати спільні проєкти на основі договору, через формалізоване співробітництво. Отже, громади можуть спільно утримувати заклади культури. Наприклад, одна громада може забезпечувати навчання дітей у місцевій художній чи музичній школі іншої громади.

Слід зазначити, що важливою прогалиною в законодавстві України є відсутність стимулювання меценатської діяльності, тому приватний сектор не зацікавлений в інвестуванні культури, адже це не приносить прибутків. Досліджуючи фінансове забезпечення у сфері культури територіальної громади, важливо враховувати ресурси закладів культури, які не використовуються. Саме вони забезпечуватимуть значний соціально-економічний ефект, який проявлятиметься в розкритті культурного потенціалу місцевого населення, можливості самоокупності закладів культури на місцях, створенні нових робочих місць і підвищенні якості життя населення в громадах, оскільки територіальні громади здобули повноваження та ресурс, зокрема зарахування до місцевих бюджетів 60% податку на доходи фізичних осіб на власні повноваження. Окрім того, на місцях повністю залишаються надходження від податків: єдиного, на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності та податку на майно (нерухомість, земля, транспорт), туристичний збір [3]. Вважаємо, що для ефективного розвитку сфери культури в територіальних громадах доцільно було б

запровадити місцеві гранти у сфері культури для реалізації громадських ініціатив та вдосконалення мистецтва складання проєктів, спрямовуючи на це обгрунтований відсоток доходів громади.

Висновки. Отже, об'єднання територіальних громад надало нові можливості для перспективного розвитку сфери культури на місцевому рівні.

Вважаємо, щоб втілити ефективні фінансові механізми для перспективного розвитку сфери культури в територіальних громадах, потрібно:

- провести моніторинг місцевого населення для визначення кількісної демографічної характеристики громад і географії об'єктів, які становлять культурну інфраструктуру громад;
- виявити кількісні та якісні характеристики виконавчих органів місцевого самоврядування, які займаються питаннями культури;
- визначити обсяг фінансування сфери культури в громадах, ураховуючи можливість максимального залучення меценатських коштів і збільшення кількості платних видів послуг;
- визначити готовність представників культури до навчання, пошуку нових напрямів і форм надання населенню культурно-мистецьких, інформаційних послуг у сфері дозвілля.

Запропоновані підходи дозволять виявити ресурси, які не використовуються, що забезпечить економічну стабільність функціонування установ культури в територіальних громадах, підвищить імідж місцевих територій і розвиток туристичної привабливості.

Список використаних джерел

1. Розвиток культури на місцевому рівні: нові райони, повноваження та ресурси. *Український кризовий медіа-центр*: сайт. 10.09.2020. URL: <https://uacrisis.org/uk/rozvytok-kultury-na-mistsevomu-rivni-novi-rajony>
2. Давимук С. А., Федуллова Л. І. *Культурний імператив соціально-економічного розвитку: цивілізаційний аспект*: монографія / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2019. 526 с.
3. Реформа децентралізації. *Урядовий портал*: сайт. 2021. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizatsiyi>
4. Затверджено перспективні плани 24 областей України. *Урядовий портал*: сайт. 27.05.2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zatverdzheno-perspektivni-plani-24-oblastej-ukrayini>
5. Децентралізація дає можливості. *Децентралізація*: сайт. 2021. URL: <https://decentralization.gov.ua/newgromada>
6. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
7. Виконання доходів місцевих бюджетів. *Міністерство фінансів України*: сайт. 2021. URL: <https://mof.gov.ua/uk/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-byudzhativ>
8. Статистична інформація. *Державна служба статистики України*: сайт. 2021. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. Мамонова Г. Мінкульт погодив реорганізацію або ліквідацію 603 бібліотек. *Суспільне. Культура*:

сайт. 18.11.2021. URL: <https://suspilne.media/181899-minkult-pogodiv-reorganizaciu-abo-likvidaciu-603-bibliotek>

10. Культурна інфраструктура в умовах децентралізації. *Український кризовий медіа-центр*: сайт. 2019. URL: <https://uacrisis.org/wp-content/uploads/2019/06/Analitichnij-zvit-KIVUD.pdf>

11. Про культуру: Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>

12. Опитування голів ОТГ щодо актуальних питань розвитку культури в громадах. *Асоціація ОТГ*: сайт. 14.11.2019. URL: <https://hromady.org/wp-content/uploads/2019/11/%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B04.pdf>

13. Як розвивати культуру в громадах: можливості, ресурси, виклики. *Децентралізація*: сайт. 2020. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12801>

14. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 р. № 1508-VII. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>

References

1. Rozvytok kul'tury na mistsevomu rivni: novi rayony, povnovazhennya ta resursy [Development of culture at the local level: new districts, powers and resources] (2020, Sep 10). *Ukrainian Crisis Media Center*: Website. Retrieved from <https://uacrisis.org/uk/rozvytok-kultury-na-mistsevomu-rivni-novi-rajony> [in Ukrainian].
2. Davymuka, S. A., & Fedulova, L. I. (2019). Kul'turnyy imperatyv sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku: tsyvilizatsiyyny aspekt [Cultural imperative of socio-economic development: civilizational aspect]. Lviv: Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
3. Reforma detsentralizatsiyi [Decentralization reform] (2021). *Government portal*: Website. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizatsiyi> [in Ukrainian].
4. Zatverdzheno perspektivni plany 24 oblastey Ukrayiny [Long-term plans of 24 regions of Ukraine have been approved] (2020, May 27). *Government portal*: Website. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/zatverdzheno-perspektivni-plani-24-oblastej-ukrayini> [in Ukrainian].
5. Detsentralizatsiya daye mozhlyvosti [Decentralization provides opportunities] (2021). *Decentralization*: Website. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/newgromada> [in Ukrainian].
6. *Byudzhetyy kodeks Ukrayiny [Budget Code of Ukraine]* (2010). Law of Ukraine, adopted on 2010, Jul 8, 2456-VI. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> [in Ukrainian].
7. Vykonannya dokhodiv mistsevykh byudzhativ [Execution of local budget revenues] (2021). *Ministry of Finance of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://mof.gov.ua/uk/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-byudzhativ> [in Ukrainian].

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

8. Statystychna informatsiya [Statistical information] (2021). *State Statistics Service of Ukraine*: Website. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].

9. Mamonova, H. (2021, Nov 18). Minkul't pohodyv reorhanizatsiyu abo likvidatsiyu 603 bibliotek [The Ministry of Culture has approved the reorganization or liquidation of 603 libraries] *Public. Culture*: Website. Retrieved from <https://suspilne.media/181899-minkult-pogodiv-reorganizaciu-abo-likvidaciu-603-bibliotek> [in Ukrainian].

10. Kul'turna infrastruktura v umovakh detsentralizatsiyi [Cultural infrastructure in the conditions of decentralization] (2019). *Ukrainian Crisis Media Center*: Website. Retrieved from <https://uacrisis.org/wp-content/uploads/2019/06/Analitichnij-zvit-KIVUD.pdf> [in Ukrainian].

11. Pro kul'turu [On Culture] (2010). Law of Ukraine, adopted on 2010, Dec 14, 2778-VI. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> [in Ukrainian].

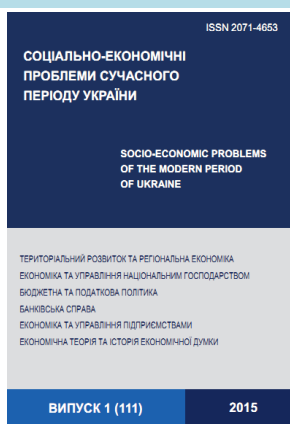
12. Opytuvannya holiv OTH shchodo aktual'nykh pytan' rozvytku kul'tury v hromadakh [Survey of UTC chairmen on topical issues of community culture development] (2019, Nov 14). *UTC Association*: Website. Retrieved from <https://hromady.org/wp-content/uploads/2019/11/%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B04.pdf> [in Ukrainian].

13. Yak rozvyvaty kul'turu v hromadakh: mozhlyvosti, resursy, vyklyky [How to develop culture in communities: opportunities, resources, challenges] (2020). *Decentralization*: Website. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/news/12801> [in Ukrainian].

14. Pro spivrobitnytstvo terytorial'nykh hromad [On Cooperation of Territorial Communities] (2014). Law of Ukraine, adopted on 2014, Jun 17, 1508-VII. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> [in Ukrainian].

Надійшло 06.08.2021 р.

Proceedings of the "SOCIO-ECONOMIC PROBLEMS OF THE MODERN PERIOD OF UKRAINE"

Proceedings of the "Socio-economic problems of the modern period of Ukraine" is a specialized scientific-practical edition based National Academy of Sciences of Ukraine and the Institute for regional studies of NAS of Ukraine.

The book highlights the results of studies of institutional and socio-economic problems of development of Ukraine at the macro, meso and micro levels, encouraging to published authors who carry out research work in various sectors of the economy.

The book "Socio-economic problems of the modern period of Ukraine" is included in the List of scientific professional publications of Ukraine in the field of economic sciences (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated by 11.07.2016 №820).

The journal is included in the international scientometric database Index Copernicus, Poland - with 2014.

Site collection: www.zbirnyk.ird.gov.ua